

Stanovisko Nejvyššího soudu ČSR ze dne 01.07.1959, sp. zn. 1 Ec 99/59, ECLI:CZ:NS:1959:1.EC.99.1959.1

Číslo: 1/1960

Právní věta: Některé další sporné otázky výkladu zákona č. 71/1958 Sb.

Soud: Nejvyšší soud ČSR

Datum rozhodnutí: 01.07.1959

Spisová značka: 1 Ec 99/59

Číslo rozhodnutí: 1

Číslo sešitu: 1

Typ rozhodnutí: Stanovisko

Hesla: Náhrada škody

Předpisy: 71/1958 Sb.

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

Nejvyšší soud sdělil nižším soudům dne 15. dubna 1959 pod č. 1 Ec 41/59 stanovisko občanskoprávního kolegia k některým sporným otázkám, které vyplynuly z nového zákona o závazcích k náhradě škody způsobené zaměstnancem porušením povinností z pracovního poměru (zákon č. 71/1958 Sb.); toto stanovisko je publikováno ve Sbírce rozhodnutí čs. soudů pod č. 34/1959.

Poněvadž se od té doby vyskytly další sporné otázky, zaujímá k nim občanskoprávní kolegium po projednání s ministerstvem spravedlnosti, Generální prokuraturou a Ústřední radou odborů toto stanovisko:

A.

I. K rozsahu platnosti zákona

1. Vztahuje se zákon č. 71/1958 Sb. na členy výrobních družstev?

Ze zákona č. 53/1954 Sb. ve znění předpisů tento zákon pozměňujících a doplňujících (zákonné opatření předsednictva Národního shromáždění č. 20/1956 Sb.), ze stanov výrobních družstev (§ 3 cit. zák.), z pracovních řádů výrobních družstev a ze směrnic Ústředního svazu výrobních družstev (§ § 48 a násl. cit. zák.), vydaných k provedení těchto předpisů plyne, že poměr člena výrobního družstva je poměrem pracovním. Vznik a zánik tohoto pracovního poměru je nerozlučně spjat se vznikem a zánikem členství (blíže k tomu srov. stanovisko občanskoprávního kolegia Nejvyššího

soudu č. 2 Ec 19/57, publikované ve Sbírce rozhodnutí čs. soudů pod č. 26/1958). Tento pracovní poměr člena výrobního družstva má určité znaky shodné se znaky pracovního poměru zaměstnaneckého a proto také ve vzorovém pracovním řádu došla výrazu zásada, že pracovní poměr členů výrobních družstev, tj. obsah práv a povinností, určujících tento pracovní poměr, se nemá odlišovat od pracovního poměru zaměstnaneckého. Tak např. odměňování za práci ve výrobních družstvech se řídí podle zásad zákona o státní mzdové politice, č. 244/1948 Sb. ve znění předpisů měnících a doplňujících, zejména vládního nařízení č. 27/1951 Sb., dovolená na zotavenou podle zákona č. 3/1954 Sb. (ve znění předpisů tento zákon pozměňujících a doplňujících), 1) bezpečnost při práci podle zákona č. 67/1951 Sb.; při vzniku a zániku pracovního poměru člena výrobního družstva platí režim vládního nařízení č. 39/1952 Sb.; převzaty byly i předpisy o práci přes čas a o práci mladistvých; pojištění členů výrobních družstev se řídí předpisy upravujícími nemocenské a důchodové pojištění zaměstnanců (vládní nařízení č. 57/1956 Sb., vyhl. č. 274/1956 Ú. l.).

Pokud jde o náhradu škody, nemají družstevně právní předpisy zvláštní ustanovení v tomto směru a odkazují (čl. 19 stanov, 2) čl. 52 pracovního řádu výrobních družstev) na platné právní předpisy (§ § 337 a násl. obč. zák.; vyhláška č. 201/1953 Ú. l. ve znění vyhlášky č. 61/1955 Ú. l.). Také vládní usnesení z 4. května 1954, o uplatňování hmotné odpovědnosti zaměstnanců se vztahovalo na pracovní poměr členů výrobních družstev (srov. usnesení představenstva Ústředního svazu výrobních družstev ze dne 21. června 1954).

Vzhledem k tomu platí ustanovení zákona č. 71/1958 Sb. i v případě náhrady škody způsobené porušením povinností z pracovního poměru člena výrobního družstva, a to přiměřeně vzhledem k některým specifickým podmínkám pracovního poměru členů výrobních družstev (srov. směrnice Ústředního svazu výrobních družstev ze dne 17. prosince 1958 pro uplatňování zákona o závazcích k náhradě škody způsobené zaměstnancem porušením povinností z pracovního poměru ve výrobním družstevnictví, vydané podle § 48 odst. 2 zák. č. 53/1954 Sb.; srov. Sbírku usnesení, směrnic a pokynů Ústředního svazu výrobních družstev v Praze, poř. č. 179).

Je nutno tedy i na členy výrobních družstev aplikovat ustanovení § 12 zák. č. 71/1958 Sb. tak, jak bylo vyloženo sub. I. a II. stanoviska občanskoprávního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 15. dubna 1959 č. 1 Ec 41/59 , avšak s těmito odchylkami:

a) Výše náhrady škody se projedná s komisí péče o pracující, jejíž působnost jako voleného orgánu družstva připomíná působnost závodní odborové organizace podle § 22 dekr. č. 104/1945 Sb. /3/ (srov. i vzorové stanovy výrobních družstev, které ukládají představenstvu družstva projednat s touto komisí předem otázku vyloučení člena nebo zrušení jeho členství).

b) Výši náhrady škody určuje představenstvo družstva (jde-li o škodu způsobenou členem družstva), resp. příslušný družstevní svaz (jde-li o škodu způsobenou předsedou představenstva družstva nebo společně předsedou představenstva a členem družstva).

(Srov. cit. směrnice Ústředního svazu výrobních družstev ze dne 17. prosince 1958).

U zaměstnanců výrobních družstev (nečlenů), jejichž práce je omezena zvláštním účelovým posláním a počtem (srov. např. čl. 16 stanov výrobních družstev, podle něhož může družstvo přijímat nečleny jen na práce pomocné, které nejsou základním předmětem podnikání družstev, zejména např. hlídače, uklízečky apod., a pro práce, které vyžadují odborné znalosti, jako např. technici, úředníci, účetní, nemůže-li takové síly družstvo získat z vlastních členů, a to s omezením do 10 %, u družstev invalidů do 20 % všech členů), 4) řídí se úprava jejich pracovního poměru k družstvu obecnými pracovně právními předpisy (zpravidla zákonem č. 154/1934 Sb.; dále dekretem č. 88/1945 Sb., dekretem č. 104/1945 Sb.) /5/ atd.). Na tyto zaměstnance se vztahuje zákon č. 71/1958 Sb. plně s tím, že výši náhrady škody podle § 12 určuje představenstvo družstva po projednání - vzhledem k

tomu, že ve výrobních družstvech závodní výbory ROH nejsou - s krajským (městským) výborem odborového svazu zaměstnanců místního hospodářství (srov. citované směrnice Ústřední rady výrobních družstev ze dne 17. prosince 1958).

2. Vztahuje se zákon č. 71/1958 Sb. na členy JZD?

Zákon č. 53/1954 Sb. se nevztahuje na jednotná zemědělská družstva, jejichž právní poměry jsou upraveny zvláštními předpisy (zejména zákonem č. 69/1949 Sb. a dalšími, především pak vzorovými stanovami, publikovanými pod č. 92/1959 Ú. l.).

Z těchto předpisů plyne, že nerozlučné spojení majetkových a pracovních vztahů v JZD způsobuje, že v jednotných zemědělských družstvech vznikají zvláštní pracovní vztahy. Tyto pracovní vztahy však nedávají vznik pracovnímu poměru. Člen je družstevníkem, který pracuje ve společném družstevním hospodářství. Za svoji práci nedostává mzdu, nýbrž podílí se na výsledcích společného družstevního hospodaření. Jeho odměna je tedy podílem z výtěžků docílených společným hospodařením družstva v určitém roce. Ukazatelem podílu člena družstva na výsledcích hospodaření družstva v určitém roce je odměna za odpracovanou pracovní jednotku, tj. to, co v naturáliích a penězích při konečném vyúčtování na konci roku na pracovní jednotku připadá (čl. 18 odst. 3 vzorových stanov). Záloha na odměnu za odpracovanou pracovní jednotku je proto předem vyplácenou částkou na podkladě vyhlídky na tuto odměnu, kalkulovanou ve výrobním a finančním plánu družstva.

Vzhledem k tomu tedy, že mezi členem a jednotným zemědělským družstvem nevzniká pracovní poměr, nelze vztáhnout ustanovení zákona č. 71/1958 Sb. na případy, kdy škodu zavinil člen jednotného zemědělského družstva.

Naproti tomu ustanovení zákona č. 71/1958 Sb. nutno použít v těch případech, kdy škodu způsobil zaměstnanec jednotného zemědělského družstva. Půjde o ty z hlediska vzorových stanov výjimečné případy, kdy smějí být do pracovního poměru zaměstnaneckého přijati zaměstnanci pro práci, které vyžadují zvláštních znalostí a odborné průpravy (agronom, účetní apod.) anebo dočasně zaměstnávány pracovní sílu za mzdu tehdy, když členové družstva při plném pracovním využití nemohou sami včas vykonat špičkové práce anebo když se jedná o práce stavební, které není možno vykonat vlastními pracovními silami (čl. 15 odst. 2, 3 vzorových stanov).

Jiná bude situace pokud jde o členy jednotných zemědělských družstev po vydání nového zákona o jednotných zemědělských družstvech. Podle vládního návrhu tohoto zákona náhrada škody, kterou způsobil družstevník v souvislosti s plněním členských povinností, je upravena obdobně jako náhrada škody způsobené zaměstnancem porušením povinností z pracovního poměru podle zákona č. 71/1958 Sb., a to v podstatě s těmito odchylkami:

Výše náhrady nesmí přesáhnout u jednotlivého družstevníka částku rovnající se polovině jeho ročního příjmu z družstva za poslední rok před zjištěním škody. Náhrada škody může být při nepatrné míře zavinění prominuta. Výši náhrady škody určuje a o snížení, popřípadě prominutí náhrady škody rozhoduje členská schůze. Jde-li o snížení nebo prominutí přesahující částku 500 Kčs, je třeba souhlasu výkonného orgánu okresního národního výboru. 6)

3. Vztahuje se zákon č. 71/1958 Sb. na odsouzené, na nichž je vykonáván trest odnětí svobody a kteří ve výkonu trestu pracují?

Odsouzení, na nichž je vykonáván trest odnětí svobody, jsou povinni pracovat, pokud nebyli lékařskou komisí uznáni neschopnými práce. Pracují v závodech a podnicích, s nimiž správa tábora nápravných prací nebo věznice uzavřela kolektivní pracovní smlouvy. Pro úpravu jejich pracovních podmínek platí obecné předpisy. Za svoji práci dostávají mzdu, kterou podnik poukazuje správě

táboru nápravných prací, resp. věznicí. Normy pro odměňování práce odsouzených určují zvláštní předpisy podle odvětví výroby nebo vykonané práce. Podléhají pojištění, které bylo upraveno s účinností od 1. ledna 1953 společným opatřením ÚRO a Státního úřadu důchodového zabezpečení ze dne 31. prosince 1952 (srov. prováděcí směrnice uvedené v Pokynu ÚNP č. 9/1953 a ve Věstníku ÚNP č. 6, str. 46) a od 1. října 1958 se řídí vyhláškou č. 141/1958 Ú. l.

Poměr odsouzeného, který ve výkonu trestu pracuje, má tedy znaky poměru pracovního. Není ovšem pracovním poměrem zaměstnaneckým, a to již vzhledem k ustanovení § 13 odst. 1 dekr. č. 88/1945 Sb., podle něhož pracovní poměr nemůže platně vzniknout – s výjimkou případů v zákoně výslovně uvedených (srov. § 13 odst. 2 – 4 cit. dekretu) – bez předchozího souhlasu příslušného odboru pracovních sil rady ONV.

Nejde však ani o poměr pracovní. To plyne již ze samotné podstaty právního poměru odsouzeného, který je omezen na svobodě a který ani nemůže sám uzavřít pracovní smlouvu. Poněvadž tu ani není jeho projev vůle takovou smlouvu uzavřít, nemůže již z toho důvodu vzniknout pracovní smlouva a nelze proto tento poměr kvalifikovat jako poměr pracovní.

Proto zákon č. 71/1958 Sb. se nemůže vztahovat na odsouzené, kteří ve výkonu trestu pracují.

4. Zda podle zákona č. 71/1958 Sb. nutno posuzovat náhradu škody, kterou způsobil zaměstnanec závodnímu výboru ROH ve funkci člena závodního výboru ROH?

Z ustanovení § 2 plyne, že zákon č. 71/1958 Sb. se vztahuje jen na takové škody, které zaměstnanec způsobil při výkonu zaměstnání a které současně jsou i porušením závazků z pracovního poměru. Výkonem zaměstnání je podle důvodové zprávy k § 12 výkon práce, která svým druhem a zaměřením spadá do činnosti poškozeného podniku (srov. naproti tomu širší dikci § 16 zák. č. 55/1956 Sb. a méně všeobecnou dikci § 1 zák. č. 58/1956 Sb. – srov. rozhodnutí č. 3/1958 Sbírky rozhodnutí čs. soudů). Porušením povinností z pracovního poměru rozumí se porušení závazků vyplývajících všeobecně z povahy pracovního poměru anebo všeobecně či individuálně určených právním předpisem (srov. např. zásady statutů výrobně hospodářských jednotek v průmyslu a stavebnictví, vydané vládním usnesením ze dne 30. července 1958 č. 670 na základě § 59 zák. č. 67/1958 Sb.) nebo pracovní smlouvou.

V případě, kdy škodu způsobil zaměstnanec závodnímu výboru ROH ve funkci člena závodního výboru ROH, nejsou shora uvedené předpoklady splněny. Nejde o škodu způsobenou při výkonu zaměstnání, která by současně byla i porušením závazku z pracovního poměru, ale jde o škodu způsobenou při výkonu odborářské funkce a vzniklou v důsledku porušení odborářských povinností. Proto náhradu škody způsobené odborové organizací zaměstnancem podniku ve funkci člena závodního výboru ROH nelze posuzovat podle zákona č. 71/1958 Sb., ale podle obecných předpisů (§ 337 a násl. obč. zák.).

5. Jak postupovat v případě, že jeden ze škůdců odpovídá podle zákona č. 71/1958 Sb. a druhý nikoli?

Jde o případy, kdy jeden ze zaměstnanců způsobí škodu z nedbalosti porušením závazků z pracovního poměru (§ § 2, 6, 4 odst. 5, § 5 odst. 2; § 4 odst. 1, § 5 odst. 1) a odpovídá tedy podle zákona č. 71/1958 Sb., a druhý zaměstnanec způsobí škodu úmyslně nebo v opilosti (§ 16 zák. č. 71/1958 Sb.) a odpovídá podle občanského zákoníku.

Především je třeba si ujasnit, jaký je postup v případě, kdy zaměstnanec odpovídá podle zákona č. 71/1958 Sb.

a) Při obecné odpovědnosti za škodu způsobenou z nedbalosti (§ § 2, 6) zavinění zaměstnance

je povinen prokázat poškozený podnik (§ 2 odst. 2). Podnik je povinen zajistit zaměstnanci, aby svým povinností mohl řádně dostát; tomu koresponduje oznamovací povinnost zaměstnance (§ 3 odst. 1). Toto ustanovení poskytuje podklad pro posouzení, zda a pokud je dáno spoluzavinění podniku. Byla-li škoda způsobena také porušením povinností ze strany vedení podniku, nese podnik škodu poměrně (§ 3 odst. 2). Zaměstnanec odpovídá jen za škodu skutečnou a ne za to, co podniku ušlo (§ 6 odst. 1). Výše náhrady nesmí přesahovat u jednotlivého zaměstnance trojnásobek jeho průměrného hrubého měsíčního výdělku. V odůvodněných případech může být náhrada určena nižší částkou než je skutečná škoda, ba i nižší sumou, než je trojnásobek měsíčního výdělku. I v těchto případech snížení je však určena nejnižší hranice náhrady třetinou skutečné škody, resp. jednoměsíčním výdělkem (§ 7). Odpovídá-li za škodu více zaměstnanců, určuje se výše náhrady pro každého zvlášť podle míry jeho zavinění (§ 6 odst. 2).

V případě zvláštní odpovědnosti za hodnoty svěřené zaměstnanci k vyúčtování bez písemné smlouvy (§ 4 odst. 5) a v případě odpovědnosti za svěřené předměty bez písemného potvrzení (§ 5 odst. 2), odpovídá zaměstnanec také jen za skutečnou škodu, a to maximálně do trojnásobku průměrného měsíčního výdělku. Důkazní břemeno spočívá rovněž na poškozeném podniku. Odpovídá-li za škodu více zaměstnanců, určuje se výše náhrady pro každého zvlášť podle míry zavinění (§ § 2, 6). Snížení náhrady škody je možné vedením podniku i soudem podle § 7.

b) Při zvláštní odpovědnosti za hodnoty svěřené zaměstnanci písemnou smlouvou (§ 4) odpovídá zaměstnanec za celý vzniklý schodek. Je povinen nahradit skutečnou škodu. Maximalizace na trojnásobek měsíčního výdělku tu neplatí. Této povinnosti se však může zprostit, jestliže dokáže, že schodek vznikl bez jeho zavinění. Tu je tedy důkazní břemeno na zaměstnanci, který se chce vyvinít. Písemnou smlouvu může uzavřít i více zaměstnanců společně (§ 9). V tomto případě kolektivní odpovědnosti všichni zaměstnanci odpovídají za schodek, pokud některý z nich neprokáže, že schodek vznikl bez jeho zavinění. Podíl náhrady jednotlivých zaměstnanců se určuje podle poměru jejich hrubých výdělků, při čemž výdělek vedoucího a jeho zástupce se započítává ve dvojnásobné výši. Výše náhrady u jednotlivých zaměstnanců – s výjimkou vedoucího a jeho zástupce – nesmí v případě kolektivní odpovědnosti přesahovat měsíční výdělek jednotlivého zaměstnance. Jestliže se podíly takto vypočtenými neuhradí celá škoda, je povinen uhradit zbytek vedoucí společně se svým zástupcem podle poměru hrubého výdělku, který byl zúčtován v obdobích uvedených v § 9 odst. 1 a v § 9 odst. 2. Náhradu může v odůvodněných případech snížit jedině soud, nikdy vedení podniku (§ 10) (srov. i § 8 vyhl. č. 165/1958 Ú. l.). Vedoucí ústředního úřadu může stanovit funkce, u nichž je třeba k jejich výkonu uzavřít písemnou smlouvu o individuální nebo kolektivní odpovědnosti za hodnoty svěřené k vyúčtování (srov. § 4 vyhl. č. 165/1958 Ú. l.).

V případě zvláštní odpovědnosti za předměty svěřené zaměstnanci na písemné potvrzení (§ 5 odst. 1) je situace obdobná. Za ztrátu nástrojů, ochranných oděvů a jiných předmětů, které vedení podniku svěřilo zaměstnanci na písemné potvrzení, odpovídá zaměstnanec do plné výše škody. Maximalizace do trojnásobku měsíčního výdělku neplatí (§ 8). Důkazní břemeno je na zaměstnanci, který musí dokázat, že ztrátu nezavinil. Snížení plné náhrady může v odůvodněných případech povolit soud, nikoli však vedení podniku (§ 10).

Naproti tomu odpovídá-li zaměstnanec podle občanského zákoníka (§ 16 zák. č. 71/1958 Sb.), je situace takováto:

a) Při odpovědnosti za škodu způsobenou úmyslně zaměstnanec odpovídá nejen za škodu skutečnou, ale i za to, co podniku ušlo. Byla-li škoda způsobena více zaměstnanci, odpovídají všichni solidárně (§ 340 obč. zák.). Náhradu škody nemůže snížit – s výjimkou případu krajní nouze – ani soud (§ 358 obč. zák.). Důkazní břemeno spočívá na poškozeném podniku, který

musí prokázat, že zaměstnanec způsobil škodu, a to úmyslně (srov. stanovisko občanskoprávního kolegia Nejvyššího soudu 1 Ec 86/56).

b) Při odpovědnosti za škodu v opilosti (§ 16 zák. č. 71/1958 Sb.) odpovídá zaměstnanec nejen za skutečnou škodu, ale i za to, co poškozenému podniku ušlo, a to i v tom případě, že jde jen o nedbalost. Byla-li škoda způsobena více zaměstnanci, odpovídají všichni solidárně (§ 340 obč. zák.). Důkazní břemeno leží na poškozeném podniku, který musí prokázat, že zaměstnanec způsobil škodu v opilosti. Byla-li škoda způsobena jen z nedbalosti, může soud snížit náhradu (§ 358 obč. zák.).

Pokud jde o výklad pojmu opilost, zejména zda je jím rozumět úplnou opilost nebo i podnapilost, odkazuje se na rozhodnutí Nejvyššího soudu Cz 82/59, uveřejněné ve Sbírce rozhodnutí čs. soudů pod č. 51/1959.

Způsobí-li škodu zaměstnanci, z nichž jeden odpovídá za škodu podle zákona č. 71/1958 Sb. a druhý podle občanského zákoníka, bude především třeba s oběma projednat náhradu škody podle § 12 zák. č. 71/1958 Sb. Již ve stanovisku občanskoprávního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 15. dubna 1959 čj. 1 Ec 41/59 uveřejněném pod č. 34/1959 Sbírky rozhodnutí čs. soudů, bylo uvedeno, že § 12 je ustanovením procesním a že projednání náhrady škody v podniku je jiným řízením ve smyslu § 57 odst. 1 písm. b) o. s. ř. Toto procesní ustanovení se vztahuje na všechny případy náhrady škody způsobené zaměstnancem porušením povinností z pracovního poměru, tedy i na případy škod způsobených úmyslně nebo v opilosti, i když systematický výklad zákona – ustanovení o uplatňování náhrady škody následují po úpravě odpovědnosti za škodu způsobenou z nedbalosti a jsou zařazena před ustanovení o odpovědnosti za škodu způsobenou úmyslně nebo v opilosti – by nasvědčoval tomu, že projednání náhrady škody podle § 12 je nutné jen v případě škody způsobené z nedbalosti. To plyne z všeobecné části důvodové zprávy k zákonu č. 71/1958 Sb., podle níž účelem zákona bylo provést jednotnou zákonnou úpravu, která by zavedla také jednotný postup při předepisování náhrad, a z účelu zákona vyjádřeného v důvodové zprávě k § § 12 – 15, jímž je určit výši náhrady škody především v podniku a předcházet tak zbytečným soudním sporům. Pro jednotný postup při uplatňování náhrady škody mluví i skutečnost, že podnik si musí i tak řešit nejprve sám otázku, zda škoda byla způsobena úmyslně (případně v opilosti) nebo z nedbalosti, protože teprve když dojde k závěru, že škoda byla způsobena nikoli úmyslně, nýbrž z nedbalosti, může určit výši škody podle § 2 a v rozsahu § 6, resp. § § 4 nebo 5 a v rozsahu § 8.

Opačné stanovisko, podle něhož by se ustanovení § 12 nevztahovalo na případy úmyslně způsobené škody (a tedy i škody způsobené v opilosti), by vedlo k závěru, že jen náhrada škody způsobené z nedbalosti je věcí pracovně právní a že náhrada škody úmyslně způsobené je záležitostí občanskoprávní. Nehledě k tomu, že tento úmysl neplyne ze zákona, neboť jinak by bylo vysloveno, že zákon se vztahuje jen na případy škody způsobené z nedbalosti a o škodě způsobené úmyslně by zákon nehovořil, odporuje tato konstrukce i zákonu č. 24/1957 Sb., který vychází z toho, že zaměstnanec se dopustil činu, který znamená způsobení škody zaměstnavateli, a to právě v rámci svého pracovního poměru.

Při soudním uplatnění nároku proti oběma zaměstnancům, z nichž jeden odpovídá podle zákona č. 71/1958 Sb. a druhý podle občanského zákoníka, uplatní podnik proti prvnímu zaměstnanci nárok na zaplacení určitého podílu odpovídajícího míře zavinění tohoto zaměstnance. Proti druhému zaměstnanci, který odpovídá za škodu podle § 337 obč. zák. a jehož závazek zůstává solidárním závazkem se závazkem prvního škůdce, může podnik uplatnit celou škodu (§ 340). Postih zůstává ovšem škůdci zachován (tj. postih do výše podílu odpovídajícího míře zavinění zaměstnance, který způsobil škodu z nedbalosti).

6. Podle jakých ustanovení nutno posuzovat nárok na náhradu škody způsobené v

provozu cizího podniku, tj. v tom případě, kdy zaměstnanec byl vyslán podnikem, v němž je zaměstnán, na práci, kterou provádí v podniku jiném nebo pro tento podnik, a tomuto druhému podniku svým pracovním výkonem způsobil škodu?

Zákon č. 71/1958 Sb. se vztahuje jen na případy, kdy závazek k náhradě škody vznikl porušením povinností z pracovního poměru, tedy na případy, kdy tato vzniklá škoda byla způsobena zaměstnavateli, nikoli však osobě třetí. Cizí podnik, v němž zaměstnanec pracoval, by mohl proto uplatnit proti zaměstnavatelskému podniku náhradu škody jen podle ustanovení zákona č. 69/1958 Sb. (§ 28). Jestliže však tento cizí podnik uplatní náhradu škody vůči podniku, s nímž je zaměstnanec v pracovním poměru, pak došlo již ke škodě na straně zaměstnavatele a nárok podniku proti zaměstnanci nutno posuzovat podle ustanovení zákona č. 71/1958 Sb.

II. K výkladu § 7 (§ 10)

7. Vztah ustanovení § 7 a 10.

Podle § 10 v případě zvýšené odpovědnosti může náhradu škody podle zásad uvedených v § 7 snížit jenom soud, to znamená, že k takovému snížení nemůže dojít při určení výše náhrady škody v řízení podle § 12. Nevznikly pochybnosti v tom směru, že v těchto případech platí třetí věta § 7, která svým obsahem odpovídá v podstatě základním hlediskům uvedeným v § 358 obč. zák. (srov. rozhodnutí Nejvyššího soudu Cz 581/58, uveřejněné ve Sbírce rozhodnutí čs. soudů pod č. 35/1959). Pochybnosti však vznikají v tom směru, zda tu lze použít i zásad uvedených v druhé větě § 7 (pokud jde o první větu, která navazuje na ustanovení § 6 odst. 3, je její použití vyloučeno § 8 poslední větou). V podstatě jde o to, zda pro nejnížší hranici, na kterou až je možno snížit náhradu škody při zvýšené odpovědnosti, platí dvě eventuality, z nichž jedna týkající se nižších škod stanoví, že výše náhrady musí činit nejméně 1/3 skutečné škody, a druhá eventualita týkající se škod vyšších, přesahujících trojnásobek průměrného měsíčního výdělku zaměstnance stanoví, že výše škody, kterou je povinen zaměstnanec hradit, musí činit nejméně průměrný výdělek zaměstnance na jeden měsíc. Obě tyto eventuality platí i při zvýšené odpovědnosti, neboť § 10 stanoví, že má být užito zásad uvedených v § 7, to znamená zásad všech, tedy i zásady o nejnížší hranici. Opačné stanovisko by vedlo k těm důsledkům, že při omezené hmotné odpovědnosti by platilo ustanovení o nejnížší hranici a při zvýšené odpovědnosti (§ § 4, 5) by těchto zásad nebylo možno užít.

V závěru nutno upozornit na to, že při snížení podle § 7 (§ 10) nutno vždy především uvažovat, zda zřetel na hospodářské poměry zaměstnancovy je tak naléhavý, aby jím bylo možno ospravedlnit i z hlediska výchovného snížení náhrady, které ve svých důsledcích vede k tomu, že škoda způsobená socialistickému vlastnictví zůstává z větší či menší části neuhrzena.

8. K pojmu „skutečná škoda“ v § 7 věta druhá.

V této otázce souhlasí Nejvyšší soud se stanoviskem gremiální rady krajského soudu v Praze.

K věci se uvádí:

Při zmínce o skutečné škodě jako základu ke stanovení spodního limitu snížení náhrady škody (!Výše náhrady škody musí však činit nejméně 1/3 skutečné škody“), nedodává zákon v § 7 věta druhá na rozdíl od § 8 věta první výhradu „pokud za ni odpovídá“.

Přesto nelze ani v § 7 rozumět výrazu skutečná škoda jinak, nežli v § 8, neboť zmíněná výhrada je samozřejmá. Není totiž myslitelné, aby za základ zmírnění náhrady škody byla brána škoda, za niž zaměstnanec neodpovídá. Proto základní určení spodní hranice snížení náhrady tvoří výše škody, jak vyplývá po jejím případném rozdělení vzhledem ke spoluvině podniku, a dále po určení podílů na několik odpovědných osob podle § 6 odst. 2 zákona připadajících. Pro správnost takového postupu

mluví ostatně i úvaha, že ustanovení § 7 je jen speciálním provedením a zpřesněním zásady ustanovení § 358 obč. zák., při jehož používání nebylo ani v literatuře ani v judikatuře Nejvyššího soudu pochyb o tom, že snížení náhrady podle § 358 obč. zák. lze provést teprve po zjištění podílu, za nějž škůdce odpovídá a že stanovení spodní hranice snížení má svou příčinu v tom, že náhrada byla požadována, popř. soudy snižována neúměrně ke škodě, za niž zaměstnanec odpovídá. Nelze poukazovat na to, že k míře zavinění, o níž se mluví v ustanovení § 7, bylo již přihlédnuto při určení míry odpovědnosti, popř. výše podílu na odpovědnosti podle § 4 odst. 1, resp. § 6 odst. 2. Míra zavinění, o níž se mluví v § 7, je nazírána bez zřetele na poměr zavinění někoho jiného a toto hledisko při použití zmírňovacího práva je v § 7 zmíněno proto, poněvadž přichází v úvahu i v případech, kdy nejde o dělení viny.

Bylo by nesprávné tvrdit, že spodní hranicí není vázán soud a že platí jen pro podniky. Nic takového ze zákona neplyne, zejména ani z ustanovení § 10, podle něhož v případech převzetí odpovědnosti za hodnoty svěřené k vyúčtování písemnou smlouvou nebo za svěřené předměty na písemné potvrzení, může náhradu škody podle § 7 snížit jen soud. Toto ustanovení omezuje právo podniku snížit požadavek náhrady podle § 7 jen na případy, kdy nejde o odpovědnost za hodnoty svěřené k vyúčtování podle § 4 nebo předměty svěřené podle § 5. Bylo by naopak proti jasnému úmyslu zákona vykládat takto citované ustanovení, když právě úmyslem zákonodárce bylo působit výchovně na zaměstnance tím, že v každém případě musí přispět přiměřenou částkou k úhradě škody, kterou způsobil národnímu podniku.

V této souvislosti je třeba upozornit, že i podle § 8 se hradí jen skutečná škoda a nikoli ušlý zisk, takže význam ustanovení, že tato škoda se hradí „v plné výši“ je v tom, že ustanovení § 6 odst. 3 o omezení náhrady na trojnásobek průměrného měsíčního výdělku, zde neplatí, jak se ještě v poslední větě § 8 výslovně uvádí.

Jinak pojem „skutečná škoda“ se vyskytuje v § 6 odst. 1, v § 7 věta druhá a v § 8 věta první a druhá. Skutečnou škodou se obecně myslí zmenšení hodnoty majetku podniku (srov. důvodovou zprávu k § § 6 – 10), tedy zmenšení majetku existujícího již v podniku. Při zničení majetkových hodnot představuje skutečnou hodnotu škody hodnota, kterou tento majetek představuje zpravidla v účetní evidenci podniku, příp. při opravitelném poškození cena nutné opravy, pokud po provedení opravy věc neztratí na své hodnotě. V případě obecné odpovědnosti § 6 „skutečná škoda“ je omezena na skutečnou újmu, která tu nastala na majetku podniku a nelze do ní zahrnout to, co podnik ztratil, tedy ušlý zisk. Při zvýšené odpovědnosti (§ 8) uvádí zákon, že „skutečnou škodou“ se rozumí běžná cena, tj. podle důvodové zprávy zpravidla státní maloobchodní cena anebo tzv. spotřebitelská cena. I když ve spotřebitelské ceně, jde-li o zboží, které podnik prodává, je zahrnut i zisk, je požadavek, že je tu třeba vycházet z maloobchodních cen, správný a hospodářsky odůvodněný. Úprava zvýšené odpovědnosti za hodnoty svěřené k vyúčtování je zaměřena především na ochranu proti manku a v těchto případech každá náhrada v hodnotě nižší než maloobchodní, resp. ve spotřebitelské ceně, by byla bezúčinná a spíše by mohla vést k zvyšování manku a ve svých praktických důsledcích by znamenala obohacování škůdce.

III. K výkladu § 9.

9. Platí u kolektivní odpovědnosti podle § 9 co do rozsahu ustanovení § 6 odst. 2?

V praxi se zastává někdy stanovisko, že i u kolektivní odpovědnosti podle § 9 platí co do rozsahu ustanovení § 6 odst. 2. Toto stanovisko není správné. Z § 9 odst. 1 především plyne, že v případě kolektivní hmotné odpovědnosti z celkové částky škody, která má být rozdělena mezi kolektivně odpovědné zaměstnance, se vyloučí částka reprezentující škodu, o níž bylo zcela nepochybně zjištěno, že byla výlučně zaviněna jedním nebo více kolektivně odpovědnými zaměstnanci. Zbytek se pak rozdělí mezi všechny kolektivně odpovědné zaměstnance podle poměru jejich hrubých výdělků.

O nich zákon předpokládá, že zbylá škoda vznikla spoluzaviněním všech těchto kolektivně odpovědných zaměstnanců. Pokud se vyskytnou námitky, že i při této společné odpovědnosti a společném zavinění by měla být míra zavinění odstupňována (§ 6 odst. 2), nutno poukázat na to, že zákon nemá v § 9 o tom výslovné ustanovení a že předpokládá, že ustanovení § 7 (§ 10) poskytuje dostatečné možnosti, aby soud při určení výše náhrady škody k míře zavinění přihlédl.

V těch případech tedy, kdy bylo zcela nepochybně zjištěno, že škoda byla výlučně zaviněna jedním nebo více kolektivně odpovědnými zaměstnanci, dochází k rozštěpení odpovědnosti na odpovědnost zaměstnanců výlučně zavinivších škodu na straně jedné, a na odpovědnost všech kolektivně odpovědných zaměstnanců na straně druhé.

Nebude-li však zjištěno způsobem zcela nepochybným, že škoda vznikla také výlučným zaviněním jednoho nebo více kolektivně odpovědných zaměstnanců, uplatní se v plném rozsahu zásada § 9 odst. 1, že škoda se rozdělí mezi kolektivně odpovědné zaměstnance podle poměru jejich hrubých výdělků.

Z toho plyne, že u kolektivní odpovědnosti podle § 9 neplatí co do rozsahu ustanovení § 6 odst. 2. Ustanovení § 6 odst. 2 by přicházelo v úvahu jen v těch případech, kde by více zaměstnanců převzalo odpovědnost za hodnoty svěřené k vyúčtování, avšak písemná forma smlouvy by nebyla dodržena (§ 4 odst. 5).

IV. K výkladu § 19 odst. 2.

10. Vylučuje použití ustanovení zákona č. 71/1958 Sb. i jednostranné uznání dluhu, či je k tomu zapotřebí oboustranné dohody?

Tuto otázku řešila gremiální porada krajského soudu v Praze a Nejvyšší soud s jejím řešením s určitou modifikací souhlasí.

Uznání dluhu podle § 297 obč. zák. je jednostranný projev dlužníka, který zakládá, stal-li se v předepsané písemné formě, jen vyvratitelnou domněnku, že dluh v době uznání trval. Z toho, že ustanovení § 19 odst. 2 mluví o dohodě a rovněž § 13 mluví o uznání závazku zaměstnancem jen v souvislosti s dohodou o srážkách ze mzdy, jakož i ze zmíněných následků uznání podle § 297 obč. zák., je třeba usuzovat, že § 19 odst. 2 předpokládá oboustrannou dohodu. Kde tedy došlo jen k uznání dluhu podle § 297 obč. zák., může se dlužník přesto dovolávat výhod zaručených mu ustanovením zákona č. 71/1958 Sb., např. dělení odpovědnosti mezi ostatní spoluodpovědné, omezení na mez odpovědnosti podle § 6 odst. 3 apod.

Proto také uznání závazku zaměstnancem ve výši určené zaměstnavatelem pro projednání s příslušným orgánem odborového svazu bude mít zpravidla povahu narovnání podle § 322 obč. zák., takže je lze napadat pro omyl ve skutečnostech, z nichž se při narovnání vycházelo jako z nesporných nebo nepochybných. Musí ovšem jít o závazek, jehož některá stránka nebo prvek jsou sporné nebo pochybné (taková spornost nebo pochybnost může záležet na oboustranném nebo jednostranném omylu) a smlouvou (narovnáním) z poměru stran se odstraňuje to, co je sporné nebo pochybné, a to nikoli vyšetřením a zjištěním skutečného stavu sporného prvku v jejich poměru, který se třeba ani zjistit nedá, nebo jehož zjištění by bylo příliš obtížné, ale zrušením závazku trpícího těmito nedostatky a jeho nahrazením novým závazkem, prostým těchto nedostatků. Nebudou-li tyto podmínky splněny, nebude mít uznání závazku zaměstnancem podle zákona č. 71/1958 Sb. povahu narovnání (§ 322 obč. zák.).

K úplnosti se odkazuje na rozhodnutí Nejvyššího soudu Cz 171/59, podle něhož uznání závazku zaměstnancem po účinnosti zák. č. 171/1958 Sb. nad výši trojnásobku jeho průměrného měsíčního výdělku je neplatné.

11. Platí ustanovení zákona č. 71/1958 Sb. i o náhradě škody vzniklé přede dnem jeho účinnosti (§ 19 odst. 2), o níž bylo rozhodnuto pravomocným administrativním nálezem (§ § 18, 23 – 25 vl. nař. č. 120/1950 Sb.) ?

Ustanovením § 21 zák. č. 71/1958 Sb. byla s účinností od 10. listopadu 1958 zrušena ustanovení § § 18, 23 – 25 vl. nař. č. 120/1950 Sb. (ustanovení o náhradovém řízení). Všechna pravomocná rozhodnutí do té doby vydaná podle citovaných ustanovení zůstávají v platnosti jako exekuční tituly. Vztahuje se proto na ně § 19 odst. 2 zák. č. 71/1958 Sb., i když toto ustanovení hovoří výslovně jen o pravomocném rozhodnutí soudu.

Opačné stanovisko by se projevilo těmi důsledky, že by Československý stát musel podat žaloby proti bývalým svým zaměstnancům, kterým byla podle ustanovení § § 18, 23 – 25 vl. nař. č. 120/1950 Sb. před 10. listopadem 1958 už pravomocně předepsaná k náhradě jimi způsobené škody. Bývalí státní zaměstnanci sami by pak mohli – pokud by už zaplatili z titulu náhrady škody více než odpovídá rozsahu náhrady škody podle zákona č. 71/1958 Sb. – žádat vrácení těchto přeplatků; to jistě nebylo účelem ustanovení § 19 odst. 2.

V. K výkladu § § 6, 7 vyhl. č. 165/1958 Ú. l.

12. Důsledky neprovádění inventury v přítomnosti zaměstnance, který převzal odpovědnost za hodnoty svěřené k vyúčtování.

V případě individuální odpovědnosti za hodnoty svěřené k vyúčtování vedle řádných inventarisací (srov. vyhlášku min. financí č. 102/1958 Ú. l., vydanou podle vl. nař. č. 30/1958 Ú. l. a vyhlášku MVO č. 22/1958, Věstník MVO č. 7/1959, která rozlišuje pojem inventarisace a inventury), je třeba provádět i inventarisace mimořádné v případě přechodné nepřítomnosti zaměstnance (nemoc, dovolená apod.).

Fysické inventury se musí zúčastnit zaměstnanec přímo odpovědný za hospodářské prostředky (srov. § 78 vyhl. min. fin. č. 102/1958). Jde-li o inventuru při změně přímo odpovědného pracovníka, musí se jí zúčastnit pracovník funkci odevzdávající i přejímající. Nemůže-li se zaměstnanec přímo odpovědný za hospodářské prostředky inventury ze závažných důvodů zúčastnit, provede se inventura bez jeho účasti. Byla-li inventura provedena – mimo uvedeného výjimečného případu – v nepřítomnosti zaměstnance, nejde o řádně provedenou inventuru.

Důsledky neprovedené řádné inventury se pak projeví v tom, že se podnik dostane do důkazní nouze, neboť provedení inventury je předpokladem pro zjištění, zda tu je vůbec škoda a v jaké výši. Musí proto podnik jinými důkazními prostředky prokazovat, že škoda vznikla a v jaké výši. Není možné přesunout důkazní břemeno tak, že by zaměstnanec dokazoval, že škoda vznikla v době, kdy v podniku nebyl. Tím by se vytvořila pro podnik presumpce, že zaměstnanec odpovídá za všechnu škodu vzniklou v době trvání pracovního poměru, i když svou funkci nevykonává a pro tuto domněnku není v případě individuální odpovědnosti v zákoně č. 71/1958 Sb. žádného podkladu.

V případě kolektivní odpovědnosti za hodnoty svěřené k vyúčtování (§ 9) má speciální ustanovení o provádění inventarisací vyhl. č. 65/1958 Ú. l. (§ § 6, 7) (srov. i směrnice MVO z 28. února 1959 č. 25.040/1959, Věstník MVO č. 7/1959). Ustanovení § 6 odst. 2 a § 7 odst. 1 vyhl. č. 165/1958 Ú. l. umožňuje neprovádět inventarisaci při přechodné nepřítomnosti jednoho z kolektivně odpovědných zaměstnanců a při změnách v kolektivu více odpovědných. Inventarisaci však nutno provádět tam, kde o to některý z kolektivně odpovědných zaměstnanců písemně požádá.

Při předání a převzetí funkce vedoucího prodejny (provozovny, oddělení, skladu) nebo jeho zástupce musí být provedena inventarisace. Také v případě jakékoli změny v osobách vedoucího a jeho

zástupce nutno provést inventarisaci, a to nejen v případě, že by o to některý z těchto zaměstnanců písemně požádal. Tento požadavek vyplývá z širokého rozsahu odpovědnosti vedoucího a jeho zástupce, jichž odpovědnost je omezena prakticky jen podílem ostatních kolektivně odpovědných, u nichž neexistuje horní hranice odpovědnosti jako u ostatních kolektivně odpovědných zaměstnanců, a o nichž platí zásada, že není-li odpovědnostními podíly celá škoda vyčerpána, musí hradit zbytek sami.

V případech, kdy v prodejnách (provozovnách, odděleních, skladech) s jedním hmotně odpovědným zaměstnancem uzavře vedení podniku při dočasné nepřítomnosti tohoto zaměstnance smlouvu o kolektivní odpovědnosti (§ 9 zák. č. 71/1958 Sb.) s tímto zaměstnancem a zaměstnancem, který jej zastupuje, není třeba podle § 7 odst. 2 cit. vyhl. provádět inventarisaci; ve smlouvě však musí být stanoveno, kdy nejpozději inventarisace bude provedena). Nesouhlasí-li hmotně odpovědný zaměstnanec nebo jeho zástupce s uzavřením smlouvy o kolektivní odpovědnosti, musí být vždycky provedena inventarisace.

Při kolektivní odpovědnosti dostává se tedy podnik do situace důkazní nouze jako ve shora uvedeném případě neprovedení inventury v případě individuální odpovědnosti a musí prokazovat vznik manka a jeho výši jinými důkazními prostředky, v těchto případech neprovedení inventury:

- a) při změnách v kolektivu více hmotně odpovědných, když některý z kolektivně odpovědných zaměstnanců o inventuru požádal,
- b) při předání a převzetí funkce vedoucího prodejny a jeho zástupce a při každé změně v osobách vedoucího a jeho zástupce,
- c) při uzavření smlouvy o kolektivní odpovědnosti s hmotně odpovědným zaměstnancem, dočasně nepřítomným, a jeho zástupcem v prodejnách s jedním hmotně odpovědným zaměstnancem, nesouhlasí-li hmotně odpovědný zaměstnanec nebo jeho zástupce s uzavřením smlouvy o kolektivní odpovědnosti.

V závěru se upozorňuje na to, že vyhl. č. 165/1958 Ú. l. mluví o hmotné odpovědnosti obchodních zaměstnanců, čímž má zřejmě na mysli odpovědnost za hodnoty svěřené k vyúčtování podle zák. č. 71/1958 Sb.

VI. Některé otázky procesní.

13. Je možno v jedné žalobě uplatnit nárok na náhradu škody proti zaměstnanci, který převzal odpovědnost za hodnoty svěřené k vyúčtování, a současně i nárok proti zaměstnanci podniku, jednajícímu za podnik, který škodu spoluzavinil (§ 412 o. s. ř.) ?

Podnik je právnickou osobou, u které může zavinění záležet jen v jednání fyzických osob, které jedná za něj v mezích svého oprávnění. V poměru podniku k hmotně odpovědnému zaměstnanci jsou to nejen orgány podniku v užším smyslu, nýbrž všechny osoby, kterých podnik používá k tomu, aby v zastoupení podniku provedly podniku náležející úkoly ve styku podniku jako zaměstnavatele s hmotně odpovědným zaměstnancem (např. dodávku zboží do prodejny). Zavinění těchto osob je tedy zásadně zaviněním podniku. Jestliže škoda byla takto spoluzaviněna poškozeným podnikem, nutno použít ustanovení § 3 odst. 2, § 4 odst. 1.

Osoba jednající za podnik je ve většině případů také zaměstnancem podniku a tu se někdy stává, že podnik, který svoje spoluzavinění uznává, uplatní současně v jedné žalobě nárok na náhradu škody proti zaměstnanci, který převzal odpovědnost za hodnoty svěřené k vyúčtování, a současně i nárok proti zaměstnanci podniku, jednajícímu za podnik, který škodu spoluzavinil. V praxi je nejednotně posuzována otázka, zda takovýto postup je v souladu s občanským soudním řádem.

Podle § 412 o. s. ř. může být v jedné žalobě žalováno několik osob, je-li předmětem řízení společná povinnost, anebo jsou-li osoby povinny v podstatě na témže skutkovém základě nebo na skutkovém základě v podstatě podobném. Není proto důvodu, proč by nemohlo být jednou žalobou uplatněno právo na náhradu vzniklé škody jak proti zaměstnanci, který převzal odpovědnost za hodnoty svěřené k vyúčtování, tak i proti zaměstnanci podniku, jednajícímu za podnik, který škodu spoluzavinil.

14. Projednání náhrady škody podle § 12 v případě, že škodu způsobili zaměstnanci, z nichž jeden odpovídá za škodu podle zákona č. 71/1958 Sb., a druhý podle občanského zákoníka.

Tato otázka byla řešena v souvislosti s otázkou, jak postupovat v případě, že škodu způsobili zaměstnanci, z nichž jeden odpovídá za škodu podle zákona č. 71/1958 Sb., a druhý podle občanského zákoníka. Odkazuje se proto na řešení pod bodem 5.

B.

Z vývodů shora sub A. uvedených plynou tyto závěry:

1. Poměr člena výrobního družstva je poměrem pracovním a proto platí ustanovení zákona č. 71/1958 Sb. i v případě náhrady škody způsobené porušením povinností z pracovního poměru člena výrobního družstva, a to přiměřeně vzhledem k některým specifickým podmínkám pracovního poměru členů výrobních družstev.

Výši náhrady škody určí představenstvo družstva (jde-li o škodu způsobenou členem družstva), resp. příslušný družstevní svaz (jde-li o škodu způsobenou předsedou představenstva družstva nebo společně předsedou představenstva a členem družstva) po projednání s komisí péče o pracující.

Pokud jde o zaměstnance výrobních družstev (nečleny), vztahuje se na ně zákon č. 71/1958 Sb. plně s tím, že výši náhrady škody určuje představenstvo družstva po projednání s krajským (městským) výborem odborového Svazu zaměstnanců místního hospodářství.

2. Mezi členem a jednotným zemědělským družstvem nevzniká pracovní poměr a proto nelze vztáhnout ustanovení zákona č. 71/1958 Sb. na případy, kdy škodu zavinil člen jednotného zemědělského družstva. (Srov. dnes § § 40 – 46 zák. č. 49/1959 Sb.).

Naproti tomu ustanovení zákona č. 71/1958 Sb. nutno použít v těch případech, kdy škodu způsobil zaměstnanec jednotného zemědělského družstva.

3. Zákon č. 71/1958 Sb. se nevztahuje na odsouzené, na nichž je vykonáván trest odnětí svobody a kteří ve výkonu trestu pracují.

4. Náhradu škody, kterou způsobil zaměstnanec závodnímu výboru ROH ve funkci člena závodního výboru ROH nelze posuzovat podle zákona č. 71/1958 Sb., ale podle obecných předpisů (§ § 337 a násl. obč. zák.).

5. Ustanovení § 12 je povahy procesní a vztahuje se na všechny případy náhrady škody způsobené zaměstnancem porušením povinností z pracovního poměru, tedy i na případy škod způsobených úmyslně nebo v opilosti. Proto v případě, že způsobil škodu zaměstnanec, z nichž jeden odpovídá za škodu podle zák. č. 71/1958 Sb. a druhý podle občanského zákoníka, je třeba s oběma projednat náhradu škody podle § 12 zák. č. 71/1958 Sb.

Pokud jde o soudní uplatnění nároku proti zaměstnancům, z nichž jeden odpovídá podle zákona č.

71/1958 Sb. a druhý podle občanského zákoníka, uplatní podnik proti prvnímu zaměstnanci nárok na zaplacení určitého podílu odpovídajícího míře zavinění tohoto zaměstnance (§ 6 odst. 2). Proti druhému zaměstnanci, který odpovídá za škodu podle § 340 obč. zák. a jehož závazek zůstává solidárním se závazkem prvního škůdce, může podnik uplatnit celou škodu. Subrogační regres zůstává škůdci zachován.

Nárok podniku na náhradu škody uplatněné třetí osobou, již zaměstnanec způsobil škodu, nutno posuzovat podle zákona č. 71/1958 Sb.

6. Nárok na náhradu škody způsobené v provozu cizího podniku, tj. v tom případě, kdy zaměstnanec byl vyslán podnikem, v němž je zaměstnán na práci, kterou provádí v podniku jiném nebo pro tento podnik, a tomuto druhému podniku svým pracovním výkonem způsobil škodu, nutno posuzovat podle ustanovení zákona č. 69/1958 Sb. (§ 28).

7. Ustanovení § 10 má na mysli ustanovení celého § 7, to znamená zásad všech, tedy i zásady o nejnižší hranici.

8. Pojmu „skutečná škoda“ v § 7 věta druhá nutno rozumět tak, že za základ zmírnění náhrady škody se bere škoda, za níž zaměstnanec odpovídá (srov. § 8 věta první).

Spodní hranice neplatí jen pro podniky, ale je jí vázán i soud. Nemůže proto soud náhradu snížit pod tuto hranici.

9. U kolektivní odpovědnosti podle § 9 neplatí co do rozsahu ustanovení § 6 odst. 2.

10. Ustanovení § 19 odst. 2 předpokládá oboustrannou dohodu. Došlo-li jen k uznání dluhu (§ 297 obč. zák.), může se dlužník domáhat výhod zaručených mu zákonem č. 71/1958 Sb.

11. Ustanovení zákona č. 71/1958 Sb. platí i o náhradě škody vzniklé přede dnem jeho účinnosti (§ 19 odst. 2), o níž bylo rozhodnuto pravomocným administrativním nálezem (§ § 18, 23 – 25 vl. nař. č. 120/1950 Sb.).

12. V případě individuální odpovědnosti neprovedení řádné inventury se projeví v tom, že se podnik dostane do důkazní nouze; provedení inventury je předpokladem pro zjištění, zda tu je vůbec škoda a v jaké výši.

Při kolektivní odpovědnosti dostává se podnik do situace důkazní nouze v těchto případech neprovedení inventury:

při změnách v kolektivu více hmotně odpovědných, když některý z kolektivně odpovědných zaměstnanců o inventuru požádal;

při předání a převzetí funkce vedoucího prodejny a jeho zástupce a při každé změně v osobách vedoucího a jeho zástupce;

při uzavření kolektivní odpovědnosti s hmotně odpovědným zaměstnancem, dočasně nepřítomným, a jeho zástupcem v prodejně s jedním hmotně odpovědným zaměstnancem, nesouhlasí-li hmotně odpovědný zaměstnanec nebo jeho zástupce s uzavřením smlouvy o kolektivní odpovědnosti. V těchto případech se nadto důsledek neprovedení inventury projeví v tom, že smlouva o kolektivní odpovědnosti vůbec nevznikne.

13. V jedné žalobě je možno uplatnit nárok na náhradu škody proti zaměstnanci, který převzal odpovědnost za hodnoty svěřené k vyúčtování a současně i nárok proti zaměstnanci podniku,

jednajícímu za podnik, který škodu spoluzavinil (§ 412 o. s. ř.).

1) Srov. dnes zák. č. 81/1959 Sb.

2) Srov. zák. č. 37/1959 Sb.

3) Srov. nové stanovy výrobních družstev.

4) Srov. dnes zák. č. 37/1959 Sb.

5) Srov. dnes nové stanovy výrobních družstev, podle nichž počet zaměstnanců nesmí překročit 10 % celkového počtu členstva.

6) Srov. dnes § § 40 - 46 zák. č. 49/1959 Sb.